

**KULTURNA DEDIŠČINA IN KRAJINA:
OHRANJANJE, OBNOVA, REVITALIZACIJA
- MOŽNOSTI IN PRILOŽNOSTI**

Interdisciplinarni posvet

Kočevje, 26. 9. 2019

Kulturna dediščina in krajina: ohranjanje, obnova, revitalizacija - možnosti in priložnosti

Posvet Zavoda Putscherle v sodelovanju s Slovenskim etnološkim
društvom in Oddelkom za etnologijo in kulturno antropologijo
Filozofske fakultete UL
Program in povzetki

Uredila: Anja Moric
Jezikovni pregled: Lidija Rezoničnik
Oblikovanje in prelom: Zavod Putscherle
Izdal: Zavod Putscherle
Zanj: Anja Moric, direktorica

Programski odbor: Anja Moric, Alenka Černelič Krošelj, Božidar Jezernik
Organizacijski odbor: Anja Moric, Alenka Černelič Krošelj, Nina
Sambolec, Anja Colnar

Fotografija na naslovnici: Anja Moric

Tisk: Produktiv Peter Godler s.p.
Naklada: 120 izvodov

© Zavod Putscherle

Kočevje, september 2019

Posvet sofinancirata: Ministrstvo za kulturo RS in Občina Kočevje

KULTURNA DEDIŠČINA IN KRAJINA:
OHRANJANJE, OBNOVA,
REVITALIZACIJA – MOŽNOSTI IN
PRILOŽNOSTI

Interdisciplinarni posvet

Zavod Putscherle

*v sodelovanju s Slovenskim etnološkim društvom
in Oddelkom za etnologijo in kulturno antropologijo
Filozofske fakultete UL*

5. Dnevi kočevarske kulture

Kulturni center Kočevje

Kočevje, 26. 9. 2019

Kulturna dediščina in krajina: ohranjanje, obnova, revitalizacija - možnosti in priložnosti

Anja Moric

Kočevsko, kraško pokrajino na jugu Slovenije, so zaznamovale posebne - pogosto tragične - zgodovinske okoliščine. V tridesetih letih 14. stoletja so Ortenburžani s svojih posestev z vzhodne Tirolske in Koroške začeli iz gospodarskih razlogov na Kočevsko naseljevati svoje podložne kmete. Na Kočevskem se je zato oblikovalo zanimivo mešano jezikovno območje, ki je obstajalo 600 let. Že v času gospodarskih kriz se je prebivalstvo iz teh za poljedelstvo neugodnih krajev množično izseljevalo. Največja tragedija pa je območje doletela med drugo svetovno vojno, ko se je na podlagi sporazuma med okupacijskima Italijo in Nemčijo večina (nemško govorečega) prebivalstva izselila v nemški rajh.

Kočevska je utrpela ogromno gmotno škodo. Večina, zlasti odročnejših, naselij je bila opuščena in med italijansko ofenzivo požgana, mesto Kočevje pa je bilo drugo najbolj poškodovano mesto v Sloveniji. Tragična zgodovina sega tudi v obdobje po vojni, saj je Kočevska postala prizorišče množičnih pobojev in kazenskih taborišč, obsežen del območja pa je pripadel t. i. zaprtemu območju Kočevska reka. Uničena je bila večina sakralnih objektov, s tem pa izgubljena bogata nepremična kulturna dediščina.

V petdesetih letih 20. stoletja so v skorajda izpraznjeno pokrajino prišli priseljenci iz drugih slovenskih krajev in si tam ustvarili nova življenja. Poleg peščice kočevskih Nemcev, ki se niso izselili, je na tem območju tradicionalno prisotna še romska skupnost in nekatere novodobne priseljenke skupnosti (Hrvati, Srbi). Vsako leto se na obisk vrača vse več izseljenih kočevskih Nemcev in njihovih potomcev, ki iščejo svoje korenine. Kulturne prvine s tega območja so se razširile po svetu, saj se poleg Slovenije ohranjajo tudi v ZDA, Kanadi, Avstriji in Nemčiji, kamor so se Kočevarji izselili. Kočevska je danes znana predvsem po obsežnih (pra)gozdovih in velikih zvereh, elementi kulturne dediščine, ki bi lahko obogatili življenje prebivalcev teh krajev kot tudi izkušnjo turistov, pa so (bili) zapostavljeni celo do te mere, da tod pogosto slišimo pomisleke, ali na Kočevskem sploh imamo kulturno dediščino. Lahko bi rekli, da se je s pretrgano kontinuiteto poselitve izgubil tudi odnos do kulturne dediščine, ki ostaja, predvsem etnološko in arheološko, slabo raziskana.

Nepoznavanje kulturne dediščine se (med drugim) odraža v pomanjkanju občutka skupne identitete in občutka pripadnosti prebivalcev tej regiji. Z vprašanji o lastni identiteti in dediščini se soočajo tudi kočevski Nemci, ki se niso izselili, saj se zaradi asimilacije in sodobnega načina življenja vse bolj izgubljajo prvine njihove nesnovne dediščine. V zadnjem času, ko se Kočevska vse bolj gospodarsko razvija in smo obenem priča vse večjemu turističnemu obisku, se pojavlja tudi potreba po interpretaciji kulturne dediščine območja oz. po njeni revitalizaciji. Prav pestra preteklost in način, kako se z njo srečujemo v sedanjosti, odpira možnosti za nova znanstvena spoznanja kot tudi za razmislek, kako bomo z dediščino upravljali, da bo le-ta služila dobrobiti prebivalcev in jih združevala, namesto razdvajala.

Z organizacijo strokovno-znanstvenega posveta želimo odpreti prostor za razpravo in razvoj konstruktivnih rešitev na področju ohranjanja in interpretacije kulturne dediščine na Kočevskem in v Sloveniji, raziskati možnosti, ki jih le-ta ponuja na področju integracije manjšin, prispevati k povezovanju akterjev iz različnih institucij in lokalnega okolja ter k razvoju novih kulturno-turističnih produktov.

PROGRAM

8:30

Registracija udeležencev

9:00

Pozdravni nagovori

Anja Moric, Zavod Putscherle, direktorica
Alenka Černelič Krošelj, predsednica SED
Božidar Jezernik, Oddelek za etnologijo in kult. antrop. FF UL
Vladimir Prebilič, župan Občine Kočevje

9:15–10:30

Božidar Jezernik: Razmislek o dediščini
Anja Moric: Zakaj interpretirati kulturno dediščino na Kočevskem?
Marjeta Keršič Svetel: Interpretacija dediščine in vloga te
komunikacijske stroke v vsakdanjem življenju
Alenka Černelič Krošelj: Dediščina Kočevjarjev in Posavje: ravnanje s
skupno težko dediščino

10:30

Odmor za kavo

10:45–12:45

Mitja Ferenc: Tragična dediščina Kočevske
Jerneja Ferlež: Kako razbremeniti pogled na »težko dediščino«
Vesna Jerbič Perko: Dediščina Kočevske – pasti in izzivi
Jana Mlakar: (Ne)ohranjanje rudarske in industrijske dediščine v Zasavju

12:45

Odmor za kosilo

14:00–15:30

Vito Hazler: Ohranjanje kulturne dediščine - primeri iz prakse
Dušan Štepec: Problematika varstva in ohranjanja materialne kulturne dediščine Kočevarjev na območju Črmošnjiške doline in Kočevskega roga

Marko Smole: Zasebna iniciativa Palčave šiše na primeru ureditve etnografske zbirke pri Mnčkenih na Travi ali obujanje kulturnih povezav
Uroš Jelenovič: Kostel, dežela vode, zgodb iz preteklosti in praznih hiš

15:30

Odmor za kavo

15:45–17:15

Tanja Štajdohar Urh: Opuščene kočevarske vasi in kulturna krajina
Bojan Kocjan in Katja Konečnik: Gozdni prostor Kočevske in kulturna dediščina
Jože Bavcon in Blanka Ravnjak: Pomen travnatih površin na Kočevskem

17:15

Sklepna razprava

POVZETKI

Razmislek o dediščini

dr. Božidar Jezernik, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete UL, Zavetiška 5, 1000 Ljubljana, bozidar.jezernik@ff.uni-lj.si

Sodobna raba pojma dediščina je kljub temu, da se dediščina povezuje s preteklostjo, razmeroma nova. Čeprav je pojem na vsakdanji ravni lahko razumljiv, so bili dosednji poskusi njegove natančne definicije bolj ali manj neuspešni zaradi neizmernih možnosti, kaj vse je lahko dediščina.

Težave pri definiranju pojma dediščina so povezane z dejstvom, da z njim opisujemo dve različni vrsti fenomenov. V pozitivnem smislu pojem označuje tiste elemente kulture in narave, ki si jih določena skupnost prizadeva ohraniti bodočim rodovom, da bi služili potrebi ljudi po občutku identitete in pripadnosti; te pozitivne vrednote so v precejšnjem nasprotju z negativnimi in pejorativnimi rabami pojma dediščina. V negativnem smislu je beseda postala sinonim za manipulacijo (ali celo za izmislek) in eksploatacijo preteklosti v komercialne namene. A ločnica med obema rabama ni vedno jasna in razločna.

Na načelni ravni lahko razlikujemo med rabami, katerih primarni cilj je omogočiti javnosti razumevanje preteklosti in jim je zaslužek oziroma prizadevanje, da ne bi povzročali izgube, šele drugotnega pomena, in tistimi, ki si prizadevajo predvsem za zaslužek, medtem ko je vzgojna izkušnja, če je sploh prisotna, drugotnega pomena.

Dr. Božidar Jezernik je redni profesor na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Raziskovalno se posveča zgodovini Balkana in slovenskih dežel, konstituciji drugega, spolu in spolnosti, življenju v ekstremnih razmerah, zgodovini in politiki kulturne dediščine, procesom nacionalizacije, kolektivnemu spominu itd. Je avtor in urednik številnih monografij, prevedenih v več tujih jezikov. V letih 1988-1992 in 1998-2003 je bil predstojnik Oddelka za etnologijo in kulturno antropologijo na Filozofski fakulteti UL, v letih 2003-2007 pa dekan Filozofske fakultete UL. Prejel je Kajuhovo nagrado (1983), Murkovo priznanje (1999), Zlato plaketo Univerze v Ljubljani (2007) in Murkovo nagrado (2015). Za knjigo *Kava* je leta 2014 prejel mednarodno nagrado za kulinarčno literaturo Gourmand.

Zakaj interpretirati kulturno dediščino na Kočevskem?

Dr. Anja Moric, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo
Filozofske fakultete UL, Zavetiška 5, 1000 Ljubljana,
anja.moric@ff.uni-lj.si

»Za vse bom pripravljen, samo za Kočevje ne!« je na prelomu iz 19. v 20. stoletje premišljeval Fran Saleški Finžgar. In ni bil edini. Negativni stereotipi o pokrajini Kočevski, sicer polni naravnih lepot, so se obdržali do danes. Hranili so se s percepcijo o odročnosti, tujosti zaradi nemškega narečja, ki se je tod govorilo, z nacionalnimi nasprotji, kasneje pa s tragičnimi dogodki, kot je odselitev večine prebivalstva, vojno uničenje, prizorišča povojnih pobojev in delovnih taborišč in zaprto vojaško območje Kočevska reka.

Navedena tragična zgodovinska dejstva so privedla k temu, da se je določene dele preteklosti enostavno potisnilo v pozabo oz. se o njih ni govorilo. To povzroča težave sedanjim prebivalcem, povojnim priseljencem, ki jih pesti občutek pomanjkanja skupne identitete, ki izvira prav v tragični in »pozabljeni« preteklosti. V predavanju predstavljam temeljne težave, s katerimi se srečujemo na področju ohranjanja in interpretacije težke kulturne dediščine na Kočevskem in razmišljam o tem, kako lahko s premišljenim delovanjem različnih inštitucij tragično dediščino prezentiramo na način, da bo povezovalna in ne razdirajoča.

Dr. Anja Moric je raziskovalka na Glasbenonarodopisnem inštitutu ZRC SAZU in Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete UL. Za doktorsko nalogo *Slovenski Nemci v diaspori* je leta 2016 prejela Klinarjevo nagrado. Od 2016 je direktorica Zavoda Putscherle, centra za raziskovanje, kulturo in ohranjanje kulturne dediščine, v katerem pripravlja projekte za ohranjanje kulturne dediščine na Kočevskem. Raziskovalno se posveča (slovenskemu) izseljenstvu, identitetam, nacionalizmu, kulturni dediščini, medkulturnim in medetničnim odnosom itd. Je avtorica in soavtorica šestih razstav in treh etnografskih filmov. Od leta 2019 je vodja Delovne skupine za Slovence izven meja RS pri Slovenskem etnološkem društvu. Za svoje delo je leta 2018 prejela priznanje župana Občine Kočevje in priznanje Kočevarskega združenja za dediščino in rodoslovje iz Amerike.

Interpretacija dediščine in vloga te komunikacijske stroke v vsakdanjem življenju

Marjeta Keršič Svetel, Nacionalni inštitut za javno zdravje,
Trubarjeva 2, 1000 Ljubljana, marjeta.svetel@telemach.net

Slovenski sistem varstva narave temelji na pravnih predpisih, po katerih je vrednota nekaj, kar na podlagi določenih kriterijev opredelijo strokovnjaki, razglasi minister za okolje in nato po pomenu državni in občinski uradniki razvrstijo naravne vrednote na vrednote državnega ali lokalnega pomena. Tudi s kulturno dediščino je podobno. Težava tega sistema pa je v tem, da pravni predpisi pač ne morejo ohranjati ničesar, če ljudje, ki so v stiku z naravno in kulturno dediščino, le-te ne občutijo kot svoje osebne vrednote. Ne kot pravne kategorije, ampak kot etične kategorije, ki se oblikuje v glavi vsakega posameznika. Da nekaj sploh postane dediščina (ne pa zgolj artefakt, »stara navada«, »zavora razvoja« ...) morajo vrednote, pomene, izjemnost, občutljivost, dragocenost nečesa prepoznati predvsem lokalni prebivalci, nato pa je treba s skupnimi močmi poskrbeti, da se bodo tega zavedali tudi vsi obiskovalci in se obnašali skladno z vrednotami nekega prostora, spoštljivo in pazljivo.

Kako v sodobnem življenju 21. stoletja poteka ta kulturni proces? Sam od sebe seveda ne. Tudi nikoli ni potekal kar sam od sebe. Vsaka skupnost mora imeti mehanizme, s pomočjo katerih prenaša in utrjuje znanja, veščine, svoj zgodovinski spomin, zavedanje lokalne in skupinske identitete, pomene posameznih elementov prostora, naravnega in kulturnega okolja. Temelj tega procesa je seveda komuniciranje, predvsem v obliki omogočanja smiselnih in pomenskih izkušenj in dopolnjevanja teh izkušenj s pojasnili in pripovedovanjem zgodb. Tako je bilo v prazgodovini in tako je še danes – seveda so se sredstva in načini posredovanja izkušenj in pojasnjevanja skozi čas zelo spreminjali.

Potreba, da čim več ljudem omogočimo pomensko, smiselno izkušnjo in jo dopolnimo s kar se da učinkovitim posredovanjem pomenov in vrednot naravne in kulturne dediščine, je v prvi polovici 20. stoletja pripeljala do razvoja posebne stroke, ki so jo v ZDA poimenovali »heritage interpretation« – interpretacija dediščine. Temelji na dosežkih evropskega humanizma, utemeljili so jo v ZDA, razvijajo pa jo po vsem svetu tam, kjer se zavedajo pomena strateškega komuniciranja za ohranjanje in razvoj dediščine v vseh oblikah. Turizem je lahko v povezavi z interpretacijo odlično orodje za ohranjanje dediščine – če je za to ustrezno načrtovan in upravljan. Če pa turizem vodijo zgolj interesi dobička, lahko povzroči pravo dediščinsko pogorišče. In to v zelo kratkem času.

Marjeta Keršič Svetel je prof. zgodovine in dipl. etnologinja. Dolga leta je na RTV Slovenija delala avtorske dokumentarne filme, za kar je prejela več kot 30 mednarodnih nagrad za TV oddaje in filme. Podiplomsko je študirala ohranjanje naravne dediščine, interpretacijo in komunikacijo in se posvečala vprašanjem dediščinskega turizma in razvoja zavarovanih območij v Alpah in po svetu. Od leta 2010 je zaposlena na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje kot strokovnjakinja na področju strateške komunikacije, klinične komunikacije, načrtovanja doživetij in razvijanja kulturnih kompetenc.

Dediščina Kočevarjev in Posavje: ravnanje s skupno težko dediščino

Alenka Černelič Krošelj, Posavski muzej Brežice, Cesta prvih borcev 1, 8250 Brežice, alenka.cernelic.kroselj@pmb.si

Vojne so čas, ko se ob pomembnih prelomnicah, bitkah, političnih spletkah in odločitvah odvijajo življenja in srečajo usode, ki se sicer ne bi nikoli prepletle. Žalostne resnice o izgnanstvu prebivalcev Posavja in naselitvi Kočevarjev so splošno znane in načelno opredeljene, pri čemer pa še vedno ostajajo raznolike interpretacije, ki se odražajo tudi v strokovnem in znanstvenem delu. V zadnjih letih se dediščini soočata v različnih oblikah, tudi v Posavskem muzeju Brežice in v Muzeju novejše zgodovine, Enota Brestanica.

Prispevek bo osredinjen na delo Posavskega muzeja Brežice kot osrednje muzejske ustanove območja. Posavski muzej Brežice že od leta 1949 nosi ime po neformalni regiji, ki pa je močno zasidrana v vsakdanjik prebivalcev. V Posavju so le redke »staroselske« družine, ki ne bi bile kakorkoli povezane z izgnanstvom. Po utečenih interpretacijah dobrega in slabega – nasilno izgnanih domačinov in nasilno naseljenih Kočevarjev – se je v zadnjih letih vzpostavil dialog – soočenje in spoznavanje resničnih zgodb, soočenje dveh »pokrajin v izgnanstvu«.

Posavski muzej Brežice je bolj »nevtralno« interpretacijo prisotnosti Kočevarjev na območju predstavil leta 2013 v novi stalni razstavi »Pod devetimi zastavami: Posavje 1900–1990«. Nadaljevali smo z nekaj aktivnostmi s ciljem vzpostavljanja dialoga med ljudmi in njihovo dediščino. Muzeji smo kot najbolj zaupanja vredne ustanove zavezani resnici. Ali nam uspeva upravičiti to zaupanje? Ali skozi naše delo uresničujemo naše izjave, v katerih trdimo, da je Posavski muzej Brežice prostor, kjer so načini življenja Posavcev in prišlekov spleteni v prikaz bogate kulturne dediščine in kjer muzejski predmeti pripovedujejo resnične zgodbe o ljudeh, delu, prazniku, umetnosti, vojni in miru?

Alenka Černelič Krošelj, profesorica umetnostne zgodovine in univ. dipl. etnologinja in kulturna antropologinja, je zaposlena kot direktorica Posavskega muzeja Brežice (od junija 2014, mandat do junija 2023). Med letoma 2010 in 2014 je bila zaposlena v Kulturnem domu Krško na delovnem mestu kustosinje in kasneje tudi vodje enot Mestnega muzeja Krško, Galerije Krško in Grada Rajhenburg. Leta 2013 je pridobila strokovni naziv višja kustodinja, leta 2018 pa muzejska svetovalka ter predavateljica za področje etnologije na Univerzi v Mariboru. Pripravlja, izvaja in vodi raznovrstne projekte tako muzejske kot aplikativne, kot kustosinja, likovna kritičarka in predavateljica na področju kulturne dediščine in turizma pa sodeluje z različnimi organizacijami, avtorji in galerijami. Je predsednica Slovenskega etnološkega društva, podpredsednica odbora ICOM Slovenija in podpredsednica predsedstva Skupnosti muzejev Slovenije. Svoje strokovno delo s posebno zavzetostjo in veseljem usmerja tako v mesto in občino Brežice kot celotno Posavje ter k temu spodbuja in navdušuje tudi druge.

Tragična dediščina Kočevske

dr. Mitja Ferenc, Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani,
Aškerčeva 2, 1000 Ljubljana, mitja.ferenc@ff.uni-lj.si

Kočevski rog je zaradi svoje razsežnosti, gozdnatosti in kraške razjedenosti tal po izselitvi kočevskih Nemcev postal eno najpomembnejših območij odporiškega gibanja. Nudil je zavetje njegovemu političnemu in vojaškemu vodstvu, raznim ustanovam, bolnišnicam, lekarnam, šolam, tiskarnam, delavnicam, tako kot nobeno drugo območje na Slovenskem. Zaradi tega je Kočevski rog, ki je v nekaterih primerih celo spremenil ime v partizanski Rog, postal poseben pojem v zgodovini NOB na Slovenskem in tudi širše. Po demokratičnih spremembah na prehodu iz osemdesetih v devetdeseta leta prejšnjega stoletja pa smo Kočevsko začeli spoznavati tudi z drugačne, negativne plati. Plati, ki je bila desetletja zamolčana, skrita in o kateri ni bilo željeno govoriti, niti je predstavljati, publicirati ali raziskovati.

Kočevski rog je med velikim delom slovenskega prebivalstva veljal za sinonim za povojne množične pomore vrnjenih slovenskih domobrancev in drugih nasprotnikov partizanskega gibanja, saj je v kraških breznih nova slovenska in jugoslovanska oblast pomorila več tisoč vojaških ujetnikov različnih narodnosti. Sledove morišč pa načrtno zakrila in desetletja skrivala. Nekatera so bila v zadnjih letih načrtno raziskana, označena, urejena in jih je moč vključiti v predstavitev ostale kulturne in naravne dediščine. Kočevska je po vojni doživela spremembe kot nobeno drugo območje na Slovenskem. Neustrezna naseljevalna, kadrovska, gospodarska, kulturna politika, zaplembe nemške imovine, neuspeli poskus organiziranja socialističnega gospodarstva po sovjetskem vzoru, več desetletij za javnost zaprto območje, v katerem so gradili podzemna skrivališča za vojaško in politično vodstvo, načrtno rušenje sakralnih objektov iz nacionalnih in političnih razlogov, razpadanje vasi nekdanjih nemških prebivalcev in njihovo spreminjanje v ruševine, brisanje sledi o obstoju nemške skupnosti na Kočevskem, vse to dela Kočevsko po demokratičnih spremembah zelo zanimivo tudi za predstavitev negativne kulturne dediščine.

Dr. Mitja Ferenc je izredni profesor za sodobno zgodovino na Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani. Objavil je več kot 150 znanstvenih razprav in člankov, od tega (tudi v soavtorstvu) 24 znanstvenih in strokovnih monografij. V središču njegovega dela je raziskovanje slovenske in jugoslovanske zgodovine 20. stoletja, kjer izstopajo zlasti sledeči vsebinski sklopi: zgodovinska in memorialna kulturna dediščina, partizansko zdravstvo, kočevski Nemci, nemška manjšina na Slovenskem in v Jugoslaviji, povojni poboji in prikrita grobišča. Z referati je sodeloval na srečanjih doma in v tujini (ZDA, Italija, Hrvaška, Srbija, Avstrija, Argentina). Njegove raziskave so precej spremenile ustaljen pogled na obdobje neposredno po zaključku 2. svetovne vojne. Bil je predstojnik Oddelka za zgodovino FF UL, predsednik in podpredsednik Zveze zgodovinskih društev. Za svoje strokovno in znanstveno delo je prejel več priznanj, med drugim Zoisovo (2014) in Steletovo priznanje (1994) ter s strani občine Kočevje Deklico s piščalko (2018).

Kako razbremeniti pogled na »težko dediščino«

dr. Jerneja Ferlež, Univerzitetna knjižnica Maribor, Gospejna ulica 10, 2000 Maribor, jerneja.ferlez@um.si

Avtorica bo govorila o izkušnjah ob pripravi razstave »Nemci in Maribor: stoletja preobratov« v okviru Evropske prestolnice kulture Maribor 2012. Razstava je v dveh nadstropjih nekdanje mariborske Velike kavarne predstavljala sto let zgodovine mesta med letoma 1846 in 1946 s posebnim ozirom na nemško govoreče prebivalstvo. Omenjeno obdobje obsega več političnih prelomnic, med drugimi leta druge svetovne vojne in obdobja nacionalnih trenj, ki so se zaostri la zlasti od zadnjih desetletij 19. do prvih desetletij 20. stoletja. Avtorica je z razstavo, ki je dosegla izjemen obisk in sprožila raznolike odzive, poskušala vzpostaviti objektivn, enakomeren pogled na različna obdobja mestne preteklosti v obravnavanem stoletju.

Koncept razstave je izhajal iz namena odmakniti se od stereotipnih konotacij in vrednoten j dediščine, povezane z nekdanjimi nemško govorečimi prebivalci mesta, pri čemer se je avtorica ob vzpostavljanju koncepta objektivnejšega pogleda na preteklost soočala s subtilnimi niansami travm, čustev, reakcij in mnenj, ki nastajajo v prelomnih obdobjih družbene realnosti. Pri vzpostavljanju koncepta razstave o dotlej razmeroma zastrti preteklosti mesta se je soočala tudi z lastno odgovornostjo, z vprašanji meja objektivnosti in z vprašanji morebitne lastne čustvene vpletenosti v odnosu do svojega okolja. Ukvarjala se je tudi z razmisleki o načinih prezentacije razstavnih eksponatov, o dejavnikih njihove sporočilnosti in o individualni interpretaciji vsakega obiskovalca razstave, ki je neizogibno pogojena z njegovimi predhodnimi izkušnjami in stališči.

Pogled na lastne pomisleke in na reakcije obiskovalcev bo avtorica nanizala med drugim s pomočjo izsekov iz knjige vtisov, ki se je polnila tri mesece trajanja razstave in s pomočjo spominov na pogovore s posamičnimi obiskovalci razstave.

Dr. Jerneja Ferlež je etnologinja in bibliotekarka. Raziskuje etnološke fenomene Maribora, zlasti bivalno kulturo. Je avtorica več monografij, člankov in razstav, urednica in recenzentka. Ustvarja tudi na področjih, kjer se dokumentarno stakne s filmom in literaturo. Zaposlena je v Univerzitetni knjižnici Maribor, leta 2012 pa je kot producentka delovala pri Evropski prestolnici kulture Maribor 2012.

Dediščina Kočevske - pasti in izzivi

Vesna Jerbič Perko, Pokrajinski muzej Kočevje, Prešernova ulica 11, 1330 Kočevje, vesna.jp@pmk-kocevje.si

Za Slovenijo sta značilni velika naravna in kulturna raznolikost. Če potegnemo nekatere vzporednice, lahko rečemo, da za Kočevsko velja enako. Na nekaj sto kvadratnih kilometrih se je skozi zgodovino v geografsko zelo pestri pokrajini z značilnostjo kraškega sveta oblikovala svojstvena poselitev. Ta se je nato spreminjala in razvijala ter vseskozi posegala tudi v naravo, od katere je bila odvisna.

Čas zadnjih sedmih stoletij zaznamuje predvsem zunanja kolonizacija kmetov s Tirolske in Koroške, nato notranja kolonizacija območja ter vzporedno bivanje različnih skupnosti do druge svetovne vojne. Slednja je z odhodom večinskega prebivalstva povzročila velike spremembe, katerih posledica je pomanjkanje originalnih virov, izguba materialnih ostankov ter nesnovne dediščine.

Desetletja po drugi svetovni vojni so dodatno vplivala na to, da se danes pogosto s težavo dokopljemo do drugje samoumevnih podatkov, slikovnega gradiva ipd. Vse pogosteje se dogaja, da pri zgodovinski obravnavi območja ne gre za raziskovanje primarnih virov temveč povzemanje že objavljenega gradiva oziroma premajhno uporabo tujih virov, zlasti arhivskega gradiva. Z vidika popularizacije tematike to ni negativno, z vidika poglobljenega raziskovanja pa je na voljo še veliko ozko usmerjenih tem, ki so lahko izziv raziskovalcem, ambicioznejšim študentom, zelo pomembne pa so tudi ostale generacije, ki na svoj način in s svojimi socialnimi povezavami skrbijo za ohranjanje in obujanje dediščine. Čeprav je danes delo na tem področju zlasti zaradi usihanja primarnih pričevalcev oteženo, je polje neraziskanega še vedno obsežno.

Vesna Jerbič Perko je bila med letoma 2004 in 2011 v Pokrajinskem muzeju Kočevje zaposlena kot kustodinja, od leta 2011 je direktorica muzeja. Po izobrazbi je univerzitetna diplomirana geografinja, po strokovnem nazivu je muzejska svetovalka. Pripravila je več odmevnih razstav in spremljajočih publikacij, redno objavlja strokovne prispevke in sodeluje v različnih komisijah oz. delovnih telesih v povezavi s kulturno dediščino.

(Ne)ohranjanje rudarske in industrijske dediščine v Zasavju

Jana Mlakar Adamič, Zasavski muzej Trbovlje, Ulica 1. junija 15, 1420 Trbovlje, jana.zmt@siol.net

Zasavje sta v preteklosti kot specifično regijo sredi Slovenije izoblikovala rudarstvo in težka industrija, zaznamovale pa so ga njune posledice – socialni in ekološki problemi na eni strani ter tehniška in industrijska dediščina na drugi. Ta v praksi izginja hitreje kot poteka sanacija posledic (nasledkov) enostranskega gospodarskega razvoja. Prispevek predstavlja, kaj je bilo storjenega na področju varovanja dediščine in kaj izgubljenega. Ker je slednjega več, so podani razlogi, ki pripeljejo do takšnega rezultata. Med najvidnejšimi so:

- Nепрепозnavanje dediščine. Veliko neprecenljivih kosov je bilo zavrženih, odtujenih, podarjenih – izgubljenih. Enako je bilo s svojevrstnim stavbnim fondom – kolonijami, ki so domačinom predstavljale zgolj slabše vrste stanovanj. Šele v 80. letih so se v strokovnih krogih začela raziskovanja delavstva kot specifične družbene skupine, ZVKD-ji so tudi delavsko arhitekturo oz. arhitekturo za delavce začeli uvrščati med kulturno dediščino z različnimi stopnjami varovanja. Da takšno strokovno stališče sprejme širša javnost, traja dlje. Potrebni so dodatni napor in različni prijemi osveščanja.
- Negativen odnos do dediščine. Zavračanje vsega, kar je povezano s preteklostjo, sramovanje okolja, v katerem smo živeli, poudarjanje modernosti in napredka. Takšno stališče je bilo še posebej aktualno v obdobju socializma.
- Zgodovina rudarjenja in industrije ter njuni materialni ostanki niso bili prepoznani kot temelj, na katerem bi lahko gradili lokalno identiteto in tudi turistično ponudbo oz. župani in načrtovalci lokalnega razvoja pri iskanju inovativnih rešitev ne upoštevajo rudarske in industrijske dediščine, ki se pretežno še vedno pojmuje kot strošek, ne priložnost.
- Privatne koristi, ki pretehtajo družbeni interes.

Jana Mlakar Adamič je univerzitetna diplomirana etnologinja in sociologinja kulture. Je muzejska svetnica v Zasavskem muzeju Trbovlje. Področje raziskav: način življenja industrijskega proletariata s poudarkom na bivalni kulturi, prehranjevalne navade rudarjev in njihovih družin, obrt v Zasavju, lutkarstvo v Hrastniku idr. Je prejemnica Murkove nagrade (2017) za tridesetletno strokovno in znanstveno delo v etnološkem muzealstvu in zasavski kulturi.

Ohranjanje kulturne dediščine - primeri iz prakse

dr. Vito Hazler, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo
Filozofske fakultete UL, Zavetiška 5, 1000 Ljubljana,
vito.hazler@gmail.com

Ohranjanje kulturne dediščine je zahteven in dolgotrajen proces, ki poleg zadostne finančne podlage terja tudi vrhunsko izobražene strokovnjake in ustrezno usposobljene interprete kulturne dediščine, ki brez romantično-nostalgičnih prilastkov predstavljajo dediščino javnosti. Kulturna dediščina je v osnovi snovna (materialna) in nesnovna (nematerialna). Snovno dediščino je mogoče razporediti tudi na premično in nepremično in zanjo skrbijo različne kulturno varstvene ustanove kot so arhivi, knjižnice in muzeji ter spomeniškovarstveni zavodi. Slednji se posvečajo predvsem varstvu nepremične kulturne dediščine in kulturnim prvencem, ki jih stroka prepozna za kulturne spomenike. Kulturna dediščina je pomemben pokazatelj omikanosti vsakokratne družbe, saj je dediščina tudi pomemben civilizacijski indikator ne le gospodarske temveč tudi kulturne in etične razvitosti vsakokratne družbe. Zato se naravno in kulturno, snovno in nesnovno dediščino ohranja, skrbno raziskuje in varuje, saj je dediščina navedenih pojavnosti tudi pomemben nosilec gospodarskega in predvsem turističnega razvoja vsakokratne družbe. Postopki in načini varovanja in tudi trženja pa so različni in v mislečih družbenih okoljih tudi modelno načrtovani.

Izredni profesor dr. Vito Hazler je univerzitetni diplomirani etnolog in umetnostni zgodovinar, sprva konservator v spomeniškovarstveni dejavnosti, od leta 1995 pedagog na Oddelku za etnologijo in kulturno antropologijo Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. Njegovo temeljno raziskovalno in pedagoško delovanje je na področju snovne in nesnovne dediščine, predvsem pa fizično ohranjanje nepremičnih kulturnih spomenikov večinskega prebivalstva.

Problematika varstva in ohranjanja materialne kulturne dediščine Kočevarjev na območju Črmošnjiške doline in Kočevskega roga

mag. Dušan Štepec, Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Novo mesto, Skalickega ulica 1, 8000 Novo mesto, dusan.stepec@zvkd.si

Problematika varstva in ohranjanja nepremične kulturne dediščine Kočevarjev na območju Črmošnjiške doline in Kočevskega roga je večplastna in predstavlja velik izziv za delo novomeške območne enote Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije. Posebnost obravnavanega območja, ki ga v pretežni meri pokriva novomeška, zahodni del Kočevskega roga pa tudi ljubljanska območna enota, je njegova razdelitev med več občin, kar otežuje varstvena prizadevanja, saj interesi občin na področju razvoja tega območja niso enotni. Poleg tega je Kočevski rog prostrano gozdnato območje, z raznovrstno naravno in kulturno dediščino in življenjski prostor divjih zveri. Kulturna dediščina Kočevarjev predstavlja le en segment dediščine obravnavanega prostora. Tu je namreč prisotna še dediščina večinskega prebivalstva (Slovencev) ter drugih etničnih manjšin, ki sobivajo in soustvarjajo dediščino v tem prostoru.

V prispevku podajam zgodovinski pregled varstvenih prizadevanj, aktualno stanje nepremične kulturne dediščine Kočevarjev in izpostavljam ključna varstvena vprašanja: Kako zaustaviti propadanje njihove dediščine? Kako spodbuditi interes za ohranjanje in promocijo nepremične kulturne dediščine Kočevarjev v lokalnih okoljih in na ravni države? Kako usmerjati interes izseljenih Kočevarjev za ohranjanje njihove dediščine na obravnavanem območju? Kako oblikovati skupna strokovna izhodišča na institucionalnem nivoju? Predstavljam tudi prizadevanja posameznih občin in kočevarskih društev ter naše sodelovanje z njimi, ki je obrodilo nekaj dobrih praks, vendar bo za konkretne premike treba s strani občin in države sprejeti konkretnejše kratkoročne in dolgoročne ukrepe za zaustavitev propadanja in izginjanja dediščine, npr. arhivsko dokumentiranje, sistemsko financiranje in skupno upravljanje. K izboljšanju stanja dediščine lahko pripomoremo tudi konservatorji v vlogi motivatorjev oziroma s svojim delom na obravnavanem območju. Ena od naših pomembnejših motivacijskih vlog je tudi, da skupaj z lokalnim prebivalstvom in občinami spodbudimo nastanek dediščinskih skupnosti, v katerih bi se povezovali vsi zainteresirani za varstvo kulturne dediščine na obravnavanem območju in imeli priložnost sooblikovati dediščinsko podobo prostora, v katerem živijo.

Dušan Štepec je magister znanosti s področja etnološkega konservatorstva. Od leta 1998 je zaposlen na novomeški enoti Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije. V svojem spomeniškovarstvenem delu se osredotoča na celostno varstvo, posebno pozornost pa posveča ohranjanju in promociji lesene stavbne dediščine. Je avtor znanstvene monografije *Kozolec na prepihu časa* in preko 30 strokovnih ter poljudnih člankov. Je prejemnik Steletovega priznanja, ki ga podeljuje Slovensko konservatorsko društvo za izjemne dosežke na področju konservatorstva. V letih 2010–2013 je kot odgovorni konservator vodil in usmerjal postavitev muzeja na prostem v Šentrupertu na Dolenjskem. Od leta 2000 je stalni član organizacijskega odbora mednarodnega simpozija etnologov konservatorjev.

Zasebna iniciativa Palčave šiša na primeru ureditve etnografske zbirke pri Mnčkenih na Travi ali obujanje kulturnih povezav

mag. Marko Smole, Etnološka zbirka Palčava šiša, Ulica Antuna Muhvića 28, 51303 Plešce, Hrvaška, smole.marko@gmail.com

V Etnološki zbirki Palčava šiša raziskujemo, evidentiramo in predstavljamo snovno in nesnovno kulturno dediščino z obmejnega območja Hrvaške in Slovenije. S svojimi dejavnostmi opozarjamo na nekdanja stoletja žive kulturne in družinske povezave med ljudmi ob starih tovorniških poteh v in nad dolino zgornje Kolpe in Čabranke, ki so jih v 19. stoletju obšle nove ceste po dolini in jih sedaj zapirajo še mejne ograje.

Eden takih projektov je bila ureditev zasebne etnografske zbirke pri Mnčkenih na Travi. V redko naseljeni vasi depopularizirane Dragarske doline smo leta 2013 z lastnico in ob sodelovanju SED, muzeja in članov lokalnih društev – turističnega in muzejskega, uredili zbirko predmetov. Ti obujajo zgodbo vasi do druge svetovne vojne, in prvotnih nemško govorečih prebivalcev domačije. Zaradi v celoti ohranjenega orodja iz časa do 1911. leta, ko so se odselili v ZDA, gre za zanimiv pogled na življenje in delo tukajšnjih prebivalcev. Kovani predmeti iz zbirke predstavljajo pomembno pričevanje tudi o dejavnosti kovačij v Čabru in Črnem Potoku, ki ne delujejo več.

Z ureditvijo zbirke, njeno postavitvijo v skednju poleg Mnčkene stanovanjske hiše, smo omogočili ogled javnosti ter vzpodbudili domačine k razmisleku o lastni identiteti in dediščini. Obenem strokovno izvedena evidenca predmetov in etnološko-arhitekturni posnetek hiše in opis življenja v njej omogočata znanstvene analize ali celo rekonstrukcije tudi v primeru fizične izgube. Z lastnico od takrat sodelujemo pri občasnih razstavah v Palčavi šiši in priložnostnih prireditvah na obeh lokacijah. Na ta način obujamo nekdanje kulturne in družinske povezave na skupnem govornem območju, katerega govori so vpisani v oba registra nesnovne dediščine ter spodbujamo sodelovanje domačinov celotne doline.

Mag. Marko Smole je vodja Etnološke zbirke Palčava šiša iz Plešč na obmejnem območju Gorskega kotarja in Kočevske. Raziskuje snovno in nesnovno dediščino območja in nekdanje kulturne povezave ter organizira urejanja zasebnih zbirk pri Slovenskem etnološkem društvu, kjer kot član izvršnega odbora vodi Delovno skupino za ljubitelje etnologije. Objavil je več knjig s področja stavbne dediščine, strokovnih člankov in natančneje obdelal tudi pripovedi v prostoru zgornje kolpske in čabranske doline, kar vse s pridom uporablja pri turističnih vodenjih. Je iniciator vpisa lokalnih govorov v oba registra nesnovne dediščine RS in RH.

Kostel, dežela vode, zgodb iz preteklosti in praznih hiš

Uroš Jelenovič, Zavod za kulturo in turizem Kostel, Vas 4, 1336
Kostel, uros.jelenovic@kostel.si

Kostel dežela ob južni slovenski meji se razteza na 56 m². Na tem območju živi v 54 vaseh in 16 zaselkih približno 580 prebivalcev. Število prebivalstva v Kostelu je v zadnjih stotih letih strmo upadalo, k temu so botrovali težki življenjski pogoji, malo rodovitne prsti in nerazvito gospodarstvo.

Danes, ko se sprehodimo po Kostelskem, lahko opazimo vasi, ki nimajo stalnih prebivalcev ali v njih živi samo še po eden. Podoba vasi se iz leta v leto spreminja, s tem pa tudi kulturna krajina. Podobe starih tradicionalnih kostelskih hiš močno načenja zob časa in neusmiljeno drvi v pozabo. Minula desetletja, po drugi svetovni vojni, kulturni dediščini niso bila preveč naklonjena. To se odraža na kostelskem gradu in obnovi starih kostelskih hiš, ki so – če so – obnovljene tako, da so izgubile tipično podobo. V kraju je sicer nekaj lepo obnovljenih hiš, ki so lahko zgled nadaljnje obnove zgradb, ki še čakajo ta trenutek.

Stare hiše, ki bi bile obnovljene v slogu tradicionalne kostelske arhitekture, so priložnost za razvoj turistične infrastrukture, ki bi lahko zadovoljile pričakovanja tudi zahtevnejših gostov, ki iščejo pristnost turistične ponudbe, neokrnjeno naravo in aktivna doživetja. Obnovo kulturne dediščine stavb otežujejo dodatni finančni stroški kot sicer, saj namreč primanjkuje izvajalcev, ki imajo tovrstna znanja, nepremičnine so pogosto slabše dostopne, poleg tega obnovo upočasnjujejo potencialne arheološke raziskave.

Uroš Jelenovič je direktor Zavoda za kulturo in turizem Kostel. Pred tem je bil vodja Turističnega društva Kočevje. Pri svojem delu in organizaciji programov, ki jih organizira znotraj zavoda, se trudi dajati poudarek ohranjanju kulturne dediščine in ozaveščanju pomena le-te – s pomočjo razstav, pogovornih večerov in kulturnim programom.

Opuščene kočevarske vasi in kulturna krajina

mag. Tanja Štajdohar Urh, Občina Kočevje, Ljubljanska cesta 26, 1330 Kočevje, Tanja.Stajdohar-Urh@kocevje.si

Izginjanje naselij na Kočevskem od druge svetovne vojne naprej še danes hitro spreminja podobo kulturne in naravne krajine tega območja. Kočevska krajina vse od takrat naprej prehaja iz podobe razpršenih vasi in živahnega kmetijstva manjšega obsega med gozdovi v homogenejšo, gozdnato krajino z mnogo manjšim številom naselij. Pri razumevanju našega območja si je v veliki meri mogoče pomagati s strukturami prebivalcev, ki ostajajo – drevnine. Kočevsko dojemamo kot naravno krajino zaradi obširne gozdnatosti, a pogled od blizu odkrije mnoge nasade monokulture in nasade sadnega drevja, ki so posledica izrazite utilitarne potrebe človeka.

Katere lastnosti naše regije so takrat botrovale oblikovanju delno samozadostnih manjših naselij, in kako so kasneje te iste lastnosti pospešile izseljevanje in opuščanje bivanja v gozdovih? Kako hitro lahko narava preseže kulturno krajino in kako to vpliva na identiteto regije, prebivalcev, obiskovalcev? Kako lahko še danes beremo opuščene strukture na Kočevskem, kako vplivajo na prostorske načrte in predvsem obratno; kako prostorski načrti vplivajo na prihodnost poselitve in razvoja tega specifičnega potenciala? Teh prostorsko krajinarskih tem se bomo poskusili dotakniti na predavanju.

Tanja Štajdohar Urh je krajinska arhitektka, doma iz Kočevja. Otroštvo je preživela med Rajšalami in Dolnjimi Ložinami in odrasla v aktivno plesalko z občutkom za prostor in okolje. Zaposlena je na Občini Kočevje, kjer skrbi za javne površine, aktivna pa je tudi v društvu Urbani brlog ter kot vaditeljica v plesni šoli Rusalka.

Gozdni prostor Kočevske in kulturna dediščina

mag. Bojan Kocjan in Katja Konečnik, Območna enota Kočevje,
Zavod za gozdove Slovenije, Rožna ulica 39, 1330 Kočevje,
bojan.kocjan@zgs.si, katja.konecnik@zgs.si

Gozd je v današnjem času prevladujoč element krajine na Kočevskem. Ker ni bilo vedno tako, danes v gozdu najdemo kar nekaj dokazov o delovanju človeka v tem prostoru ter tudi ostankov kulturne dediščine. V prvem delu referata bo predstavljeno prekrivanje nahajališč kulturne dediščine in gozdnega prostora Kočevske.

Ena od osnovnih nalog Zavoda za gozdove Slovenije je načrtovanje razvoja gozdov. Na vseh ravneh, na ravni gozdnogospodarskega območja, gozdnogospodarske enote in konkretnega oddelka, je pri načrtovanju ukrepov treba upoštevati vse funkcije, ki jih gozd opravlja, tako proizvodne, ekološke in tudi socialne funkcije. Med socialnimi funkcijami je tudi funkcija ohranjanja kulturne dediščine. Osnovna podlaga za evidentiranje območij in načrtovanje ukrepov za to funkcijo so smernice Zavoda za varstvo kulturne dediščine Slovenije, ki jih je treba vgraditi v načrte in upoštevati pri izvajanju gospodarjenja z gozdovi.

Trud več generacij gozdarjev in sodelovanje z različnimi strokovnimi organizacijami s področja kulturne dediščine je na Kočevskem prepoznaven na območjih ostankov gradu Fridrihštajn, ostankov žage na Rogu ter v več nekdanjih Kočevarskih vaseh. Izvedene aktivnosti v gozdnem prostoru bodo prikazane v kratkem pregledu.

Bojan Kocjan je univerzitetni diplomirani inženir gozdarstva ter magister varstva naravne dediščine. Ob strokovnem delu na področju gozdnogospodarskega načrtovanja in kasneje pri vodenju območne enote se je vseskozi posvečal tudi varstvu narave in delu z javnostmi. V svoji magistrski nalogi je poglobljeno obdelal zgodovino naravovarstva na Kočevskem, njegovi izsledki predstavljajo zgoščen pregled, so uporaben vir informacij in podlaga za delo gozdarjev v prihodnje.

Katja Konečnik je univerzitetna diplomirana inženirka gozdarstva. Trenutno vodi območno enoto Kočevje Zavoda za gozdove Slovenije. Veliko svojega strokovnega dela namenja osveščanju in izobraževanju javnosti, od izvajanja gozdne pedagogike do poglobljenih predstavitev za različne strokovne ekskurzije.

Pomen travnatih površin na Kočevskem

Dr. Jože Bavcon in mag. Blanka Ravnjak, Botanični vrt Univerze v Ljubljani, Oddelek za biologijo, Biotehniška fakulteta, Lžanska cesta 15, 1000 Ljubljana, joze.bavcon@bf.uni-lj.si, blanka.ravnjak@bf.uni-lj.si

Travne površine je človek na Kočevskem iztrgal gozdu. Nastale so odprte površine, kjer se je skozi stoletja razvila specifična flora, ki je prilagojena na košnjo. Mnoge rastline presvetljenih kočevskih gozdov so se zlahka prilagodile novim površinam. Travniki so postali vse bolj pisani in do današnjih dni nepogrešljivi zakladi krajine in ključna dobrina kmečkega človeka.

Danes so podvrženi zaraščanju ali pa intenzivni obdelavi. Prezgodnja košnja, siliranje in baliranje sena siromašita rastlinsko vrstno pestrost. Narcise so le ena izmed vrst, ki se je še posebej prilagodila pozni košnji. Čebulice so se do košnje dovolj napolnile s hranilnimi snovmi za prihodnje cvetenje, semena pa so dozorela in padla na tla in s tem se je populacija narcis širila.

Z opuščanjem košnje se tako izgubljata tradicionalno znanje, ki je omogočalo trajnostno rabo prostora, in tista primarna vez, ki je povezovala človeka z naravo. Čeprav je bila tradicionalna košnja travnikov težaško delo in je zahtevala veliko časa, je bila za ohranjanje narave boljšakot današnja visoko mehanizirana zgodnja košnja. Vsaka faza dela je zahtevala spretnosti, znanje in dobro poznavanje okolja. Ob tem pa so se razvila tudi specifična orodja. Le vse skupaj je nato vodilo v uspešno opravljeno delo. Košnja je bila hkrati družaben dogodek, kjer so se ljudje povezovali tako medgeneracijsko kot bližnje ali daljne sosedsko. Med seboj so si pomagali, izmenjevali izkušnje in se po končanem delu tudi poveselili. Ob opravljenih kot je bila košnja, so se povezali med seboj in z naravo, ki jim je dajala dom in hrano. Travniki so v Sloveniji nastali in ostali prav zaradi človeškega poseganja v prostor.

Dr. Jože Bavcon je kot biolog, botanik in raziskovalec od leta 1986 delal na Inštitutu za biologijo, danes Nacionalnem inštitutu za biologijo, od leta 1995 pa je vodja Botaničnega vrta Univerze v Ljubljani. Glavne teme, s katerimi se ukvarja, so bile najprej citogenetika in monitoring gozdov, kasneje pa slovenska flora, predvsem njene posebnosti, na podlagi katerih je opisal tudi nekatere nove sorte. Je avtor različnih monografij o naših rastlinah, strokovnih in poljudnih člankov kot samostojni avtor ali v soavtorstvu. Je tudi dobitnik mednarodne nagrade za ohranjanje rastlin Marsh award.

Mag. Blanka Ravnjak je od leta 2009 zaposlena v Botaničnem vrtu Univerze v Ljubljani kot raziskovalka. V letošnjem letu zaključuje doktorski študij. Ukvarja se z raziskavami naših rastlin in njihovo ekologijo. Zelo intenzivno je vpeta v mednarodno dejavnost vrta, povezave vrta izven matične inštitucije in različne projekte, ki jih izvajamo v vrtu. Je soavtorica različnih monografij, člankov o naših rastlinah in rastlinah rastočih v vrtu.

ZAPISKI

ZAVOD PUTSCHERLE

Center za raziskovanje, kulturo
in ohranjanje kulturne dediščine

SLOVENSKO *ĕtnološko* DRUŠTVO
SLOVENE *ĕthnological* SOCIETY

ODDELEK ZA ETNOLOGIJO
IN KULTURNO ANTHROPOLOGIJO

Univerza v Ljubljani
FILOZOFSKA
FAKULTETA
1 0 0

OBČINA KOČEVJE

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA KULTURO